

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับทางจิตสังคม และหาอำนาจการทำนายของปัจจัย ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนต่อการปรับทางจิตสังคมของวัยรุ่นชายที่ได้รับการบำบัดรักษาการติดสารเสพติด ณ ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2543 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2544 จำนวน 150 ราย ผลการศึกษาได้นำมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และการปรับทางจิตสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 3 อำนาจการทำนายของ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ต่อการปรับทางจิตสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1

จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่ติดสารเสพติด บุคคลในครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดามารดา

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ ($\bar{x}$ =17.41, S.D.=1.39)			ระยะเวลาที่ติดสารเสพติด ($\bar{x}$ =2.89, S.D.=2.30)		
15 - 16 ปี	42	28.0	2 เดือน - 1 ปี	36	24.0
17 - 19 ปี	108	72.0	1 ปี ขึ้นไป - 2 ปี	35	23.4
ระดับการศึกษา			2 ปี ขึ้นไป - 3 ปี	29	20.0
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	2	1.3	3 ปี ขึ้นไป - 4 ปี	21	14.0
ประถมศึกษาปีที่ 6	10	6.7	4 ปี ขึ้นไป - 5 ปี	21	13.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	54	36.0	5 ปี ขึ้นไป - 7 ปี	8	5.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย	28	18.7	บุคคลในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วย		
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	51	34.0	อยู่กับบิดามารดา	96	63.9
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	5	3.3	อยู่เฉพาะกับบิดาหรือมารดา	31	24.1
อาชีพ			อยู่กับญาติพี่น้อง	18	12.0
ว่างงาน	35	23.3	สถานภาพสมรสของบิดามารดา		
นักเรียน/นักศึกษา	94	62.7	อยู่ด้วยกัน	103	68.7
ค้าขาย	9	6.0	ไม่ได้อยู่ด้วยกัน	47	31.3
เกษตรกรกรรม	3	2.0			
รับจ้าง	8	5.3			
อื่นๆ	1	0.7			

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีอายุเฉลี่ย 17.41 ปี โดยอยู่ในกลุ่มอายุ 17-19 ปี จำนวน 108 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.0 มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 54 ราย (ร้อยละ 36.0) การศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ป.ว.ช) 51 ราย (ร้อยละ 34.0) มีเพียง 2 ราย (ร้อยละ 1.3) ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 94 ราย (ร้อยละ 62.7) เป็นนักเรียนนักศึกษา อีก 35 ราย (ร้อยละ 23.3) เป็นบุคคลว่างงานส่วนระยะเวลาที่ติดสารเสพติดพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่ติดสารเสพติดอยู่ในช่วง 2 เดือนถึง 1 ปี มากที่สุด จำนวน 36 ราย (ร้อยละ 24.0) มีระยะเวลาที่ติดสารเสพติดอยู่ระหว่าง 1 ปีขึ้นไปถึง 2 ปี จำนวน 35 ราย (ร้อยละ 23.4) มีเพียง 8 ราย (ร้อยละ 5.4) ที่มีระยะเวลาที่ติดสารเสพติดมากกว่า 5 ปีขึ้นไป สำหรับบุคคลในครอบครัวที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ด้วยนั้น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 96 ราย (ร้อยละ 63.9) อาศัยอยู่กับบิดามารดา มีจำนวน 31 ราย (ร้อยละ 24.1) ที่อยู่เฉพาะกับบิดาหรือมารดา และมีจำนวน 28 ราย (ร้อยละ 12.0) ที่อาศัยอยู่กับญาติพี่น้องโดยไม่มีบิดามารดาอยู่ด้วย นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างถึง 103 ราย (ร้อยละ 68.7) มีบิดามารดาที่ยังอยู่ด้วยกัน โดยอีก 47 ราย (ร้อยละ 31.3) มีบิดามารดาที่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และการปรับทางจิตสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2

ค่าพิสัย ค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเอง ของกลุ่มตัวอย่าง (n = 150)

ปัจจัย	Range		Mean	S.D.
	คะแนนที่เป็นไปได้	คะแนนที่ได้จริง		
การเห็นคุณค่าในตนเอง	10 - 40	15 - 37	24.80	3.70

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวมอยู่ในช่วง 15 - 37 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.80 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.70

ตารางที่ 3

ค่าพิสัย ค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติหน้าที่ของ ครอบครัวย
ของกลุ่มตัวอย่าง ($n = 150$)

ปัจจัย	Range		Mean	S.D.
	คะแนนที่เป็นไปได้	คะแนนที่ได้จริง		
การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว	36 - 144	56 - 133	100.44	14.04

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว โดยรวมอยู่ในช่วง 56 – 133 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 100.54 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 14.25

ตารางที่ 4

ค่าพิสัย ค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนของกลุ่ม
ตัวอย่าง ($n = 150$)

ปัจจัย	Range		Mean	S.D.
	คะแนนที่เป็นไปได้	คะแนนที่ได้จริง		
อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน	12 - 48	20 - 46	34.08	4.68

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนมีคะแนนอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน โดยรวมอยู่ในช่วง 20 – 46 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 34.10 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.73

ตารางที่ 5

ค่าพิสัย ค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปรับทางจิตสังคมของกลุ่มตัวอย่าง (n = 150)

ปัจจัย	Range		Mean	S.D.
	คะแนนที่เป็นไปได้	คะแนนที่ได้จริง		
การปรับทางจิตสังคม	0-135	23-122	67.11	20.38

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการปรับทางจิตสังคมโดยรวมอยู่ในช่วง 0 – 135 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 67.11 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 20.38

ส่วนที่ 3 อำนาจการทำนาย ของ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว
และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ต่อการปรับทางจิตสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 6

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบขั้นตอน ของปัจจัยทำนายการปรับทางจิตสังคมของ
กลุ่มตัวอย่าง ($n=150$)

ตัวทำนาย	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b)	t	p
การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว	-0.338	-3.765	.001
ค่าคงที่	2.436	9.612	.001
R = .9327 R ² = .869 SEE = .09 F = 14.175 Sig. Of F = .05			

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนพบว่า ตัวทำนายที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการคือการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเป็น .869 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวสามารถทำนายการปรับทางจิตสังคมได้ร้อยละ 86.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนายเท่ากับ .09

การอภิปรายผล

การศึกษานี้วิจัยที่เกี่ยวกับการปรับทางจิตสังคมของวัยรุ่นชายที่ได้รับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติด ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัย ดังนี้

ศึกษาระดับของการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นชายที่ได้รับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติด

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 27.78, S.D. = 4.00) ซึ่งแสดงถึงการที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองพอสมควร อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.0) มีอายุอยู่ในช่วง 17-19 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลายที่มักต้องการความเป็นอิสระให้กับตนเองและเริ่มมีการปรับตัวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ มีความมั่นคงทางอารมณ์มากขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าวัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นตอนกลาง และมีความมั่นใจที่จะดำเนินชีวิตในช่วงวัยต่อไป (Hamburg, 1998) ดังการศึกษาของ อนุรักษ์ บัณฑิตยชาติ (2542) ที่ศึกษาในนักเรียนวัยรุ่นระดับชั้นมัธยมปลาย พบว่า วัยรุ่นที่มีอายุมากกว่าจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นที่อายุน้อยกว่า

นอกจากนี้อธิบายได้อีกว่า การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.7) เป็นนักเรียนนักศึกษาโดยมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพ ถึงร้อยละ 36.0, 18.7, และ 34.0 ตามลำดับ จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองที่พบว่าระดับการศึกษาจะส่งเสริมให้บุคคลมีความมั่นใจในตนเอง สามารถเป็นที่พึ่งแก่ตน และส่งผลต่อการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้ (Coopersmith, 1967 อ้างใน จงกลณี ดุษฎีเจริญ, 2541) ประกอบกับ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 3) ซึ่งหมายถึงกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าครอบครัวของตนมีการปฏิบัติหน้าที่ดีพอควร การที่กลุ่มตัวอย่างได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การตอบสนองทางอารมณ์ และการยอมรับจากครอบครัว ซึ่งเป็นกำลังใจที่สำคัญจากบุคคลที่มีความรักความผูกพันใกล้ชิดกันอย่างแน่นแฟ้นย่อมมีผลทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลเพิ่มขึ้นได้ (Rosenberg, 1965 อ้างใน จารุวรรณ ชูปาวา, 2541)

เมื่อพิจารณาระยะเวลาในการติดยาเสพติดจะเห็นว่ามียุวกกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 47.4 ที่มีระยะเวลาในการติดยาเสพติดอยู่ในช่วงเวลา 2 เดือน ถึง 2 ปี โดยมีเพียงร้อยละ 5.4 เท่านั้นที่ติดยาเสพติดมากกว่า 5 ปี (ตารางที่ 1) จากเกณฑ์วินิจฉัยสถานะการติดยาเสพติดของสมาคมจิต

แพทยอเมริกัน (American Psychiatric Association, 1994; ปราโมทย์ สุคนิษฐ์, และมาโนช หล่อตระกูล, 2539) อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.4) เป็นกลุ่มที่จัดอยู่ในประเภทที่มีการเสพยาเสพติด (substance abuse) ซึ่งมีรูปแบบของการใช้สารต่างๆที่ไม่เหมาะสมและยังมีอาการที่ไม่รุนแรงถึงขั้นเสพติด (substance dependence) จึงมีลักษณะที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากวัยรุ่นทั่วไปและสามารถกระทำสิ่งต่างๆได้เช่นเดียวกับคนอื่น ดังนั้นจึงเป็นผลให้กลุ่มตัวอย่างมีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับนี้ได้

จากลักษณะพัฒนาการของการเห็นคุณค่าในตนเองที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัย วุฒิภาวะ สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (Brundage, 1994) กล่าวคือ ถ้าเหตุการณ์ในชีวิตของบุคคลใดดำเนินไปในทิศทางที่ดี ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนกระทำ จะทำให้ระดับของการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น ซึ่งสภาพการณ์และเหตุการณ์ในชีวิตของกลุ่มตัวอย่างในช่วงนี้เป็นช่วงที่กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจมารับการบำบัดรักษาการติดสารเสพติด จัดเป็นเหตุการณ์ที่ดำเนินไปในทิศทางที่ควรจะเป็น ดังนั้น จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้สึกประสบความสำเร็จในด้านต่างๆพอสมควร ประกอบกับลักษณะนิสัยของผู้ติดสารเสพติดที่ดูเหมือนเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงนั้นแท้จริงแล้วเป็นการแสดงออกในรูปของการต่อต้าน คือ ดื้อ หรือการก้าวร้าว ไม่เชื่อฟังใคร (วรรณภา สุขเสถียร, 2543) ซึ่งบุคคลที่มีปัญหาก้าวร้าว มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มักแสดงให้เห็นถึงสภาพจิตใจที่มีแนวโน้มต่อการใช้สารเสพติด (ขงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์, และอมรกุล อินโชนานนท์, 2543) ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีการประเมินการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับนี้ได้

การที่อย่างไรก็ตาม การที่คะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ อยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจาก แม้บุคคลดังกล่าวจะเข้ารับการบำบัดรักษาแล้วก็ตาม จากสถานะของการติดสารเสพติดที่ทำให้บางครั้งกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถควบคุมตนเองได้ จากอาการขาดยา (craving) ที่เกิดขึ้น หรือจากสถานะแวดล้อม เช่น การอยู่ในแหล่งที่สามารถหาสารเสพติดได้ง่าย (โสภา ขปิลมณีน และคณะ, 2533) ทำให้ไม่สามารถที่จะเลิกสารเสพติดได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอาจเกิดจากความวิตกกังวล และกลัวว่าสังคมจะไม่ยอมรับ (Washton, 1997) วัยรุ่นบางรายกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำและต้องมารับการบำบัดรักษาหลายครั้ง ส่วนหนึ่งมาจากการที่ครอบครัวหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจ รวมถึงการที่สังคมมีทัศนคติที่ไม่ดีกับผู้ติดสารเสพติดโดยตราหน้าว่าเป็นบุคคลที่ไม่น่าไว้วางใจ และไม่ให้ออกาสในการพิสูจน์ตัวเอง (สมบัติ สุพัตชัย, 2535) ประกอบกับเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดในบริบทของสังคมจะพบว่า การใช้สารเสพติดเป็นเรื่องผิดกฎหมาย สังคมไม่ยอมรับ สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลให้วัยรุ่นมีการเห็นคุณค่าในตนเองลดลงได้

ดังนั้นการศึกษาระดับของการเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง จึงถูกตั้งให้ลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ดังที่กล่าวมาข้างต้น

ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับที่ ธงชัย อุ้นเอกลาก (2541) กล่าวว่า บุคคลที่ติดสารเสพติดมักจะเห็นคุณค่าของตนเองต่ำ และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อตนเอง และไม่สอดคล้องกับอีกหลายการศึกษา เช่น การศึกษาของ ย้ง, เวอร์ช, และเบคมา (Young, Werch, & Becma, 1989) ที่พบว่าวัยรุ่นที่ดื่มสุราจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำกว่าวัยรุ่นที่ไม่ดื่มสุรา การศึกษาของเจนนีสันด์ แดงสุวรรณ, และคณะ (2541) ที่ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม พบว่านักศึกษาที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ เป็นกลุ่มที่ใช้สุราหรือสารเสพติด และ การศึกษาของ อนุพงษ์ สุธรรมนิรันดร์, อุไรวรรณ แก่นจันทร์, ลักษณา พงษ์ภุมมา, และ วลิตยา สุวรรณโชติ (2544) ที่ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่เสพยาบ้า พบว่าวัยรุ่นที่เสพยาบ้ามีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำกว่าวัยรุ่นที่ไม่ได้เสพยาบ้า โดยมีการมองตนเองว่าไม่มีความสำคัญ และขาดความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งอาจจะเกิดจากเครื่องมือที่ใช้วัดการเห็นคุณค่าในตนเองของงานวิจัยที่กล่าวมาต่างกับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ รวมทั้งอาจมีความแตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างในบางปัจจัยจึงทำให้ผลการศึกษานี้แตกต่างกัน

ศึกษาระดับของการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นชายที่ได้รับการบำบัดรักษาการติดสารเสพติด

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 100.54, S.D. = 14.25) ซึ่งแสดงถึงกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวของตนมีการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับดีพอควร อธิบายได้ว่า การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดา (ร้อยละ 63.9) โดยบิดามารดามีสถานภาพอยู่ด้วยกันถึงร้อยละ 68.7 จากการศึกษาที่พบว่าลักษณะของบุตรที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาและบิดามารดามีสถานภาพสมรสอยู่ด้วยกันส่วนใหญ่จะรับรู้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวดี และการปฏิบัติหน้าที่ดี (อำไพรัตน์ อักษรพรหม, 2537; อรุณศรี เตชะสหัส, รุจา ภูไพบูลย์, ชื่นฤดี คงศักดิ์ตระกูล, และจิรา อ่อนไหว, 2543) ดังนั้นจากปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าวจึงเป็นผลให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวของตนมีการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับนี้ได้

จากลักษณะของการบำบัดรักษาการติดสารเสพติดของศูนย์บำบัดรักษาเสพติจังหวัดเชียงใหม่ที่นอกจากจะใช้ระบบการรักษาแบบสมัครใจที่จะรับการบำบัดรักษาของผู้ป่วยเป็นหลักแล้วผู้ให้การรักษาก็จะมีการเตรียมความพร้อมของผู้ป่วยและครอบครัวโดยให้ครอบครัวเข้ามามีส่วน

ร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยในขณะที่รับ การบำบัดรักษา (ธงชัยอุ้นเอกลาณ, 2541) ซึ่งวิธีดังที่กล่าวมาอาจเป็นผลให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าการคบครวของตนมีการปฏิบัติหน้าที่ได้ดีพอควร

เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นวัยรุ่น ลักษณะของวัยรุ่นจะเป็นวัยที่มีความผูกพันกับเพื่อนมากโดยแม้ว่าบุคคลในครอบครัวอาจจะทำหน้าที่เป็นเพื่อนให้แก่วัยรุ่นได้แต่ก็ไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์เนื่องจากวัยรุ่นมักต้องการเพื่อนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและความรู้สึกหลายๆอย่างที่ไม่อาจกระทำได้ด้วยบุคคลในครอบครัว (กิตติกร มีทรัพย์, 2538) โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดด้วยกันมักจะเข้าใจกันและกันมากกว่าบุคคลในครอบครัว ประกอบกับในช่วงที่วัยรุ่นติดสารเสพติดวัยรุ่นมักหมกมุ่นอยู่กับการเสพสารเสพติดจึงทำให้ไม่มีเวลาพูดคุย หรือปรับทุกข์กับครอบครัวมากนัก (ช่อกิ่ง ชูรุฐ, 2541) ซึ่งการที่ครอบครัวไม่อาจตอบสนองทางอารมณ์ได้แบบเดียวกับกลุ่มเพื่อนอาจเป็นผลให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าการคบครวมีการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับปานกลางได้แม้ว่าจะอยู่กับครอบครัวก็ตาม

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับหลายการศึกษา เช่น การศึกษาของ วินิธ ทัศนเทพ (2542) ที่ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ครอบครัวของเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย(ร้อยละ 93.68) และกระทำความผิดคดียาเสพติดและสารระเหยมากที่สุด (ร้อยละ 58.95) โดยใช้แนวคิดการปฏิบัติหน้าที่ครอบครัวของแมคมาสเตอร์เช่นเดียวกับการศึกษาครั้งนี้ก็พบในทำนองเดียวกันว่าครอบครัวของเด็กและเยาวชนมีการปฏิบัติหน้าที่ครอบครัวในระดับดีพอควรทุกด้าน การศึกษาของสำเนา มากแบน (2542) ที่ศึกษาการปฏิบัติของครอบครัวกับลักษณะการเสพยาบ้าของวัยรุ่นที่เข้ารับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลธัญญารักษ์ พบว่าครอบครัวของวัยรุ่นมีการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับเหมาะสมมากในด้านบทบาทที่เหมาะสมในครอบครัว การตอบสนองความต้องการทางชีวภาพ การสื่อสาร และสัมพันธภาพในครอบครัว รวมทั้งการศึกษาของ ช่อกิ่ง ชูรุฐ (2541) ที่ศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นชายที่ติดเฮโรอีนและเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานบำบัดในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและสรุปว่าวัยรุ่นได้รับการสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

อย่างไรก็ตามมีผลการศึกษาที่พบในทางตรงกันข้ามกับการศึกษาครั้งนี้ เช่น การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวโดยใช้แนวคิดการปฏิบัติหน้าที่ครอบครัวของแมคมาสเตอร์ในกลุ่มผู้ป่วยจิตเวชวัยรุ่นที่ติดสุราและสารเสพติดจำนวน 45 คน พบว่าผู้ป่วยเหล่านั้นมีการปฏิบัติหน้าที่ครอบครัวที่ไม่เหมาะสมในด้านบทบาท (Mckay et al., 1991) การศึกษาของ ชัยนัฏฐ์ ปทุมานนท์, ชไมพร ทวีศรี, และรังสรรค์ วรวงศ์ (2542) ที่ศึกษาลักษณะทางจิตสังคมของผู้ติดยาเสพติดที่มารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอกของศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างไม่สบายใจมากที่สุดคือปัญหาด้านครอบครัวและความขัดแย้งกันในครอบครัวเป็นสาเหตุ

สำคัญที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวติดสารเสพติด ตลอดจนการศึกษาของ พรรณพิมล หล่อตระกูล, และจันทร์ชนก โยธินชัชวาลย์ (2542) ที่ทำการศึกษาในครอบครัวปกติที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียน สำหรับพ่อแม่ จำนวน 556 ราย พบว่า การแยกกันอยู่ของบิดามารดาไม่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ ครอบครัว การศึกษาของ ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา, และคณะ (2532) ที่พบว่าวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดส่วนใหญ่มีครอบครัวที่บิดามารดาแยกกันอยู่ และครอบครัวขาดความเข้าใจกัน ตลอดจนการศึกษาของ กุหลาบ รัตนสังธรรม, และคณะ (2541) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวกับปัญหา เสพติดของนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก พบว่าวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่แตกแยก หรือมีปัญหาขาดความรักความอบอุ่น บิดามารดาไม่เอาใจใส่อบรมสั่งสอนบุตร ซึ่งอาจเป็นเพราะศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน

ศึกษาระดับของอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนของวัยรุ่นชายที่ได้รับการบำบัดรักษาการติดสารเสพติด

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนเฉลี่ยของอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($Mean = 34.10$, $S.D. = 4.73$) ซึ่งหมายถึงกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลกับกลุ่มตัวอย่างพอสมควร อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นนักเรียน นักศึกษา ถึงร้อยละ 62.7 (ตารางที่ 1) มีการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับเพื่อนนักเรียน นักศึกษา ซึ่งจากการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนมาก ก็อาจทำให้วัยรุ่นรับรู้ว่าคุณสมบัติของเพื่อนยังมีอิทธิพลกับตนเองอยู่

จากทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของวัยรุ่นของอีริกสัน (Erickson, 1963 cited in Mohr, 1998) ที่กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความสับสนในบทบาทของตนเองทำให้ต้องแสวงหาอัตลักษณ์แห่งตนเพื่อที่จะรู้จักตนเองในแง่มุมต่างๆ เพื่อนจึงมีอิทธิพลค่อนข้างมากกับวัยรุ่น วัยรุ่นส่วนใหญ่ต้องการการยอมรับนับถือจากกลุ่มเพื่อนและมักจะทนไม่ได้ต่อความรู้สึกว่าตนเองขาดเพื่อน วัยรุ่นบางรายที่มีปมด้อยหรือปมเด่นในเรื่องเพื่อนอาจใช้สารเสพติดในการสร้างความผูกพันกับเพื่อนและมักกระทำพฤติกรรมตามแบบกัน อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนจึงเป็นได้ทั้งคุณและโทษโดยขึ้นอยู่กับลักษณะของเพื่อนที่วัยรุ่นคบอยู่ด้วย (Jaffy, 1998) การที่กลุ่มตัวอย่างมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้สารเสพติดโดยการสังเกตจากตัวแบบ และกลุ่มเพื่อนจัดเป็นตัวแบบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระยะวัยรุ่นและมีความพึงพอใจในสิ่งที่กลุ่มเพื่อนกระทำการเป็นการเสริมแรงให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบขึ้น ทำให้เพื่อนมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นสูงตามไปด้วย

แม้ว่าลักษณะของวัยรุ่นที่มักจะให้ความสำคัญกับเพื่อนและมีความผูกพันกับกลุ่มเพื่อนสูง (Dembo et al., 1994) แต่การศึกษานี้พบว่าคะแนนเฉลี่ยของอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.0) มีอายุอยู่ในช่วง 17-19 ปี ซึ่ง

เป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลายที่เริ่มมีความคิดที่เป็นระบบ มีการใช้เหตุผลและรับผิดชอบการกระทำของตนเอง (Hamburg, 1998) เริ่มคิดถึงอนาคต สามารถพึ่งพาตนเอง และเข้าใจสังคมได้ดีขึ้น (Schuster, & Ashburn, 1992) กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลลดลงในระยะวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาที่ติดสารเสพติด (ตารางที่ 1) อาจกล่าวได้ว่าช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างเริ่มเสพยาเสพติดยังเป็นช่วงระยะวัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นตอนกลางซึ่งเป็นระยะที่เพื่อนมีบทบาทต่อความคิดและการกระทำของวัยรุ่น (Neinstein et al., 1996) เมื่อกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ผ่านพ้นระยะวัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นตอนกลางทำให้เริ่มเป็นตัวของตัวเอง มีโอกาสค้นหาตัวตนที่แท้จริง มองเห็นโทษและพิษภัยของการติดสารเสพติดแม้จะยังคงอยู่กับเพื่อนที่ยังใช้สารเสพติดอยู่ จนมีผลทำให้ต้องตัดสินใจเข้ารับการบำบัดรักษาการติดสารเสพติด (ช่อกิ่ง ชูครุฑ, 2541) รวมทั้งการที่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงของการมารับการบำบัดรักษาการติดสารเสพติด ซึ่งการที่วัยรุ่นตัดสินใจเข้ารับการบำบัดรักษาถือว่าเป็นสภาพการณ์ทางบวกที่วัยรุ่นมักให้ความสำคัญกับครอบครัวมากกว่ากลุ่มเพื่อน จึงเป็นผลให้คะแนนอิทธิพลของเพื่อนลดลงได้ ดังการศึกษาของ วาสนา พัฒนากำจร (2541) ที่ศึกษาในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ที่มารับการรักษาการติดยาบ้าที่โรงพยาบาลราชบุรี พบว่า นักเรียน นักศึกษาที่มารับการรักษาส่วนใหญ่เมื่อมีปัญหาจะเลือกปรึกษาเพื่อนร้อยละ 39 แต่เลือกปรึกษาศาสนิกชน ญาติพี่น้องหรือครู ถึงร้อยละ 51 และการศึกษาของ ช่อกิ่ง ชูครุฑ (2542) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ารับการรักษารองเท้าวัยรุ่นชายที่ติดเฮโรอีน พบว่า เพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญอันดับสองรองจากครอบครัว โดยครอบครัวจะมีส่วนสนับสนุนให้วัยรุ่นตัดสินใจเข้ารับการบำบัดรักษามากกว่ากลุ่มเพื่อน ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้คะแนนอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนไม่อยู่ในระดับสูงแต่อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

ศึกษาระดับของการปรับทางจิตสังคมของวัยรุ่นชายที่ได้รับการบำบัดรักษาการติดสารเสพติด

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการปรับทางจิตสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 67.11, S.D. = 20.38) ผลการศึกษานี้อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.0) มีอายุอยู่ในช่วง 17-19 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลายที่มักต้องการแสวงหาความเป็นอิสระให้กับตนเองและเริ่มมีการปรับตัวเข้าสู่ผู้ใหญ่ มีความมั่นคงทางอารมณ์มากขึ้น สามารถเรียนรู้วิธีการดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ วัยรุ่นที่มีการปรับแก้ปัญหาก็จะทำให้สามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ไปได้ (Hamburg, 1998) โดยแม้ว่าการติดสารเสพติดเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการปรับทางจิตสังคมที่ไม่เหมาะสม (Tweed, 1998) แต่การที่กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจเข้ารับการบำบัดรักษาการติดสารเสพติดก็อาจแสดงถึงการเริ่มมีความคิดที่เป็นระบบ มีการใช้เหตุผลและ

รับผิดชอบการกระทำของตนเอง (Hamburg, 1998) อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาการติดสารเสพติดที่ไม่นาน โดยอยู่ในช่วง 1-2 ปี ถึงร้อยละ 23.4 และจากข้อมูลในเวชระเบียนผู้ป่วย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกรายมารับการรักษาการติดสารเสพติดประเภทแอมเฟตามีน และแพทย์ได้พิจารณาให้ได้รับการรักษาแบบผู้ป่วยนอก (ศูนย์บำบัดรักษาเสพติด จังหวัดเชียงใหม่, 2544) ซึ่งเป็นสารเสพติดที่มีอาการถอนพิษที่ไม่รุนแรงนัก ซึ่งลักษณะของผู้ป่วยที่แพทย์จะพิจารณาให้การรักษาแบบผู้ป่วยนอกนั้น จะต้องเป็นผู้ที่ไม่มีอาการเสียดิรนแรง ไม่มีอาการทางจิตประสาท หรือควบคุมตนเองไม่ได้ (ธงชัย อุ่นเอกกลาง, 2541) ลักษณะดังที่กล่าวมานี้จึงอาจทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษายังคงมีการปรับทางจิตสังคมที่ยังอยู่ในระดับปานกลางเพราะการมารับการบำบัดรักษาจัดเป็นสถานการณ์ที่ไม่เกิดผลกระทบด้านร่างกายกับผู้ป่วยมากนัก

นอกจากนี้จากการหาปัจจัยทำนายที่พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวสามารถทำนายความผันแปรของการปรับทางจิตสังคมของกลุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 93.27 (ตารางที่ 6) ดังนั้น การที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางโดยมีการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวในด้านบทบาทอยู่ในระดับสูง อาจเป็นผลให้มีคะแนนการปรับทางจิตสังคมอยู่ในระดับนี้ได้ เพราะครอบครัวที่สามารถให้ความรัก ความอบอุ่น เป็นแหล่งให้กำลังใจ จะทำให้วัยรุ่นมีการปรับทางจิตสังคมที่ดีและไม่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม (นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2534) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อนุพงษ์ สุธรรมนิรันดร์, และคณะ (2544) ที่สรุปว่าวัยรุ่นที่ใช้ยาบ้าแม้จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำกว่าวัยรุ่นที่ไม่ใช้ยาแต่ทั้งสองกลุ่มมีการปรับทางจิตสังคมไม่แตกต่างกัน โดยครอบครัวที่ปกติจะมีผลต่อการปรับทางจิตสังคมของวัยรุ่นทั้งสองกลุ่ม ซึ่ง โวล์ฟฟิงเกอร์ (Wolfiger, 1998) ได้สรุปไว้ว่าการปรับทางจิตสังคมของบุคคลจะเหมาะสมหรือไม่นั้น มีปัจจัยเกี่ยวข้องที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ บุคคลที่อยู่โดยรอบหรือผู้ใกล้ชิดซึ่งก็คือบุคคลในครอบครัวนั่นเอง

อย่างไรก็ตามการที่คะแนนเฉลี่ยของการปรับทางจิตสังคมไม่อยู่ในระดับสูง อาจเนื่องมาจากในขณะที่กลุ่มตัวอย่างใช้สารเสพติด ลักษณะของบุคคลที่เสพสารเสพติดมักจะมีผลต่อการดูแลสุขภาพตนเองโดยมักสนใจที่จะหาวิธีให้ได้มาซึ่งสารที่ต้องการเสพมากกว่าสนใจดูแลสุขภาพของตนเอง (ซึ่งภาวะสุขภาพเป็นด้านหนึ่งของการปรับทางจิตสังคม) (Bush et al., 1996)

ศึกษาอำนาจการทำนายของการเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ต่อการปรับทางจิตสังคม ของวัยรุ่นชายที่เข้ารับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติด

ผลการศึกษา พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว ที่สามารถทำนายความผันแปรของการปรับทางจิตสังคมของกลุ่มตัวอย่างโดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 86.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) (ตารางที่ 6) นั่นคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวดี ก็จะส่งผลให้มีการปรับทางจิตสังคมที่ดีตามไปด้วย จากข้อมูลด้านครอบครัว (ตารางที่ 1) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดา(ร้อยละ 63.9)จัดว่าเป็นครอบครัวที่มีลักษณะโครงสร้างค่อนข้างเหมาะสม โครงสร้างและการปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัวที่มีประสิทธิภาพนี้จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีการปฏิบัติตัวในการดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพที่ดีได้ (Friedman, 1992) ดังการศึกษาของ สจ๊วต (Stewart, 1993) ที่ติดตามผลการบำบัดรักษาวัยรุ่นที่ติดยาเสพติด พบว่า วัยรุ่นที่ครอบครัวมีความรักใคร่ผูกพันกันดี มีการพูดคุยแสดงออกต่อกันและมีความขัดแย้งในครอบครัวน้อยจะมีการปรับตัวที่ดีและสามารถเลิกเสพยาเสพติดได้มากกว่าวัยรุ่นที่ครอบครัวมีการทำหน้าที่เหล่านี้บกพร่อง และอีกหลายการศึกษาที่พบว่า วัยรุ่นติดยาเสพติดที่รับรู้ว่ามีครอบครัวของตนมีการปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีความรักใคร่ผูกพันกัน มีการตอบสนองทางอารมณ์เหมาะสม มีความขัดแย้งกันน้อย รวมทั้งการมีครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันโดยมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี (กัลยา ธรรมคุณ, และปรางค์ ภาณุภาส, 2540; อนุพงษ์ สุธรรมนิรันดร์, และคณะ, 2544; Costantiny et al., 1992; Stewart, & Brown, 1993) จะมีความก้าวหน้าของการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดในวัยรุ่นเป็นไปในทิศทางที่ดี โดยทำให้วัยรุ่นมีปัญหาด้านจิตใจน้อยลง ส่งผลให้มีการปรับทางจิตสังคมที่ดีในขณะรักษา และสามารถเลิกเสพยาเสพติดได้ ส่วนวัยรุ่นติดยาเสพติดที่อยู่ในครอบครัวที่มีการปฏิบัติหน้าที่บกพร่องในการแก้ปัญหาจะมีการปรับทางจิตสังคมที่ไม่เหมาะสมในด้านการดูแลสุขภาพตนเองโดยมักออกจากขั้นตอนการรักษาก่อนแพทย์อนุญาต (Sheridan, 1995)

จากแนวคิดแมคมาสเตอร์ของเอปสไตน์ และคณะ (Epstein et al., 1962 cited in Epstein et al., 1978) ที่กล่าวว่า การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวที่ไม่เหมาะสม เช่น มีการควบคุมพฤติกรรมแบบเข้มงวด ปราศจากความผูกพันทางอารมณ์ การมอบหมายบทบาทไม่เหมาะสมกับสมาชิกครอบครัว จะก่อให้เกิดผลเสียคือ จะทำให้การปรับตัวของสมาชิกในครอบครัวเป็นไปด้วยความยากลำบาก ในขณะที่เดียวกัน การทำหน้าที่ที่ไม่เหมาะสมของครอบครัวอาจเป็นสาเหตุหรือปัจจัยสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวเกิดการเจ็บป่วยเรื้อรังจากการที่ไม่สามารถปรับตัวได้ (อุมาพร ด้รงค์สมบัติ, 2540) ดังเช่น การศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวผู้ป่วยวัยรุ่นที่ติดสุราและสารเสพติด พบว่า ผู้ป่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวของตนว่ามีการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เหมาะสม

ในด้านบทบาทและด้านการตอบสนองทางอารมณ์ โดยจะทำให้มีการเสพสารเสพติดประเภทสุรา ในปริมาณที่มากและบ่อยครั้ง (Mckay et al., 1991) ซึ่งแสดงถึงการปรับทางจิตสังคมที่ไม่เหมาะสม การศึกษาของโวล์ฟฟิงเกอร์ (Wolfinger, 1998) ที่ศึกษาในครอบครัวที่บิดามารดามีความขัดแย้งกัน จนกระทั่งหย่าร้างกันพบว่าผลกระทบต่อการปรับทางจิตสังคมของบุตร โดยมักมีพฤติกรรมการ เสพกัญชาและดื่มสุราเมื่อเข้าสู่ระยะวัยรุ่น